

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep.
0032 OSLO

Deres referanse:
14/3600

Vår referanse:
14/177-2

Vår dato:
07.11.2014

Hørings svar til rapport fra Ekspertgruppen for spesialpedagogikk

Universitets- og høgskolerådet takker for rapport fra Ekspertgruppen i spesialpedagogikk og for muligheten til å avgi høringsuttalelse. Rapporten har vært diskutert i Nasjonalt råd for lærerutdanning, som også har gitt innspill til ekspertgruppen underveis i arbeidet, og som har vært saksbehandler for UHR i høringen. Nasjonalt råd for lærerutdanning ser økt spesialpedagogisk kompetanse i grunnutdanningene som en forutsetning for å oppnå målsettingen om tilpasset opplæring for alle, og mener at det er viktig at lærerstudenter gis mulighet for å styrke sin spesialpedagogiske kompetanse, primært gjennom masterutdanning.

Som vanlig viser vi til høringsuttalelser fra våre medlemsinstitusjoner. I tillegg ønsker vi spesielt å fremheve noen hovedpoenger som berører utdanningenes innhold og struktur, men også den kompetansen utdanningene gir, og prosesser og ansvarsforhold.

Generelt

Gruppens anbefalinger peker mot et ønsket sluttresultat, men det kan noen steder synes uklart hvilken instans anbefalingene rettes mot og hvem som er tiltenkt ansvar for oppfølging. Noen av ekspertgruppens anbefalinger griper inn i strukturen i lærerutdanningen, noe som igjen griper inn i institusjonenes råderett over progresjon i egne utdanninger. Det er eksempler på at ekspertgruppen plasserer ansvar for samordning, eller konsensuskonferanser, hos departementet, selv om slike prosesser foregår på nivået under forskriften. Nasjonalt råd for lærerutdanningene overtok i september 2014 ansvaret for ivaretagelse av de nasjonale retningslinjene for lærerutdanning. Retningslinjene skal i følge rundskriv F-5-10 være bestemmelser på nivået under den nasjonale rammeplanen og førende for institusjonenes programplaner og fagplaner. Disse skal i følge departementet være til hjelp for institusjonene i utarbeidelse av egne programplaner og fagplaner.

Noen av anbefalingene i rapporten er nøytrale i den forstand at de underbygger de føringer som allerede er lagt for lærerutdanningene, og ikke representerer så mye nytt i sammenhengen. Eksempler på dette er anbefalingen til grunnskolelærerutdanningen om at *hvert enkelt fag tar ansvar for at tilpasset opplæring og tidlig innsats blir et gjennomgående tema* eller til PPU om at *PPU-utdanningene bør sikre sammenheng mellom fagene, pedagogikk, fagdidaktikk og praksisopplæring*. Anbefalingene i rapporten om hvilke emner som bør inn i grunnutdanningene, kan på den annen side oppfattes som ambisiøse i lys av de eksisterende rammene for lærerutdanning. Norge er dessuten det landet i Norden som allerede har den tyngste kompetansen på feltet. Ambisjonen om å gi lærere handlingskompetanse om spesialpedagogiske behov blir overveiende vurdert om positiv, men det blir

også gitt uttrykk for at presset om å utvide innholdet i lærerutdanning utfordrer muligheten for å imøtekomme økte, forskriftsfestede krav til fordypning og kompetanse i skolefag.

Vi mener realismen i gjennomføring av forslagene vil være betinget av at de i størst mulig grad ses i sammenheng med andre, pågående satsinger. Nasjonal forskerskole for lærerutdanning, *NAFOL*, og etter- og videreutdanningssatsingen *Kompetanse for kvalitet* er ikke nevnt i rapporten. Det kan være NRLUs oppgave å foreta en kopling mellom ekspertgruppens anbefalinger og disse instansene. Vi mener at en del av forholdene som påpekes i ekspertgruppens rapport, naturlig bør følges opp i arbeidet med de nasjonale retningslinjene, underlagt NRLU. Dette gjelder særlig elementer som allerede er inne i forskriftene for utdanningene, og hvordan man kan arbeide videre med disse. Det forutsettes at det kanaliseres midler til at disse prosessene kan videreføres.

Til anbefalingene i kapittel 6 – Lærerutdanningene.

Ekspertgruppen anbefaler at spesialpedagogiske emner med vekt på forebygging og tilpasset opplæring må vektlegges sterkere i barnehagelærer- og grunnskolelærerutdanningene. Gruppen viser til at flere av disse temaene står i forskriftene til rammeplaner for de respektive utdanningene, men sier at det er uklart i hvilken grad de er sentrale i lærerutdanningene.

Som påpekt fra våre medlemsinstitusjoner, er områdene som er nevnt, framtreddende i læringsutbytteformuleringer og overordnede mål for utdanningene. Ekspertgruppens anbefalinger kan med fordel rettes mot arbeidet med de nasjonale retningslinjene, med henstilling til at dette arbeidet ikke svekker spesialpedagogisk kompetanse i læringsutbytteformuleringene. Vi mener det her ikke bør skilles mellom krav til kompetanse hos grunnskolelærer og barnehagelærer, og lærerutdanning rettet mot trinn 8-13.

Ekspertgruppen anbefaler videre at studentene får breddekompetanse innenfor en lang rekke emner.

Innholdet i lærerutdanningene er allerede utsatt for et stort press om ulike emner som man mener bør inn i utdanningene. Samtidig styres lærerutdanningene i retning av økt faglig fordypning, noe som innebærer reduksjon av antall fag og emner, og økt press om hvordan man best kan ivareta en faglig bredde som dekket de undervisningsfagene skolen trenger. Å bygge ut utdanningene i bredden med en rekke spesialpedagogiske emner, synes vanskelig gjennomførbart i dagens lærerutdanninger. Dersom nye områder skal inn i lærerutdanningene, medfører dette at noe må ut. Lærerutdanningene er allerede overbelastet med læringsutbytter, noe som kan medføre altfor stor grad av overflatelæring – og lite danning. Det er vanskelig å se for seg hvordan en utbygging av innholdet i samtlige lærerutdanninger skal kunne skje innenfor gitt omfang og gitte rammer, samtidig som faglig fordypning styrkes. Vi ser det som svært viktig at læreren får handlingskompetanse til å identifisere spesialpedagogiske behov, for videre henvisning til spesialpedagogisk kompetanse som bør finnes ved skolen eller i barnehagen.

Vi mener derfor, som også påpekt fra våre medlemsinstitusjoner, at det må prioriteres noen temaer som er høyfrekvente innenfor det spesialpedagogiske arbeidet, og at det må legges spesiell vekt på lese- og skrivevansker, regnevansker og sosioemosjonelle vansker. Ytterligere spesialisering bør ivaretas i master- og doktorgradsstudier innenfor spesialpedagogikk.

I høringskonferansen der ekspertgruppens arbeid ble lagt frem, ble det av statssekretær Bjørn Haugstad foretatt en kopling av resultatene fra NOKUTs studiebarometer, om lav studieintensitet i lærerutdanning, opp mot ekspertgruppens anbefalinger om spesialpedagogiske emner inn i lærerutdanningen. Han mente at det er rom for et høyere ”læringstrykk” i utdanningen, noe som ville

gi mulighet for å innlemme spesialpedagogiske emner i pensum. Vi ser dette som en overfladisk, politisk kopling av aktuelle problemstillinger uten indre tematisk sammenheng. Som nevnt i andre sammenhenger, ser NRLU det som en viktig utfordring å legge til rette for å styrke studiekvalitet og studieintensitet i lærerutdanning, men vil også advare mot ensidige oppfatninger over hva man legger i disse begrepene og hvordan man måler intensitet og kvalitet. Det etterlyses ytterligere utredninger og gode analyser av dette. Det forutsettes at politiske krysskoplinger som nevnt over, ikke legges til grunn for utforming av innhold i norsk lærerutdanning.

Ekspertgruppen mener at det er viktig at studenter etter 3. studieår i lærerutdanningen har mulighet til en overgang til en master i fagdidaktikk med vekt på tilpasset opplæring og inkludering eller en master i spesialpedagogikk.

Anbefalingen berører spørsmål både om 1. hvilke forkunnskapskrav og 2. hvilken utdanningsstruktur disse masterløpene forutsetter.

1. Det er som antydnet over, ikke ønskelig å legge inn spesialpedagogiske emner i den obligatoriske delen av grunnskolelærerutdanningen i tilstrekkelig omfang til at det danner grunnlag for masterutdanning i spesialpedagogikk. Dette vil innebære at andre profesjonselementer i utdanningen blir skjøvet ut. Det er av avgjørende betydning om det med masterutdanning i spesialpedagogikk menes en master som bygger på en spesialpedagogisk kompetanse på bachelornivå, eller om det inkluderer masterutdanninger som bygger på obligatoriske pedagogiskelementer som inngår i lærerutdanningen. Én av våre medlemsinstitusjoner foreslår å skille mellom tre typer masterutdanninger: Én som bygger på en bachelor i spesialpedagogikk, én som kan inngå i en femårig grunnskolelærerutdanning og én som er et toårig tillegg til en bachelor i barnehagelærerutdanning.
2. Med tanke på struktur for grunnskolelærerutdanning, er det nyanserte oppfatninger om hva kravet om integrering og forskningsbasering, som gjelder for all lærerutdanning, oppfattes. Det er enighet om at praksis og profesjonsretting skal integreres gjennom hele studieløpet, men noen oppfatter også integrering som en langsgående fagprogresjon i studieløpet, der man tidlig møter forskningsbasen i de fag man senere skal ha masterfordypning i. Det er ikke uten videre gitt at en slik sammengående modell muliggjør overgang til en masterfordypning som del av grunnskolelærerutdanning, etter tre år, noe som vil forutsette en 3+2-modell for utdanningen. I innspill til arbeidet med femårig grunnskolelærerutdanning, anbefaler NRLU valgfrihet mellom 3+2- og femårig sammenhengende modell.

Vi mener det er viktig at både grunnskolelærerstudenter og barnehagelærerstudenter gis mulighet for å ta en mastergrad i tilpasset opplæring og inkludering eller spesialpedagogikk, men tror det kan være en god ide å nyansere disse løpene fra profesjonsutdanning i spesialpedagogikk, som foreslått over.

Ekspertgruppen foreslår at Kunnskapsdepartementet legger til rette for konsensuskonferanser på tvers av UH-sektoren, der en kan komme til enighet om hvordan tilpasset opplæring de ulike fagene skal inkluderes i utdanningen.

Dette er en type arbeid og problemstillinger som naturlig kan knyttes til det arbeidet som gjøres av programgruppene for retningslinjearbeidet. Både NRLUs retningslinjearbeid og UHRs nasjonale fagråd kan utfordres her, noe som forutsetter at det kanaliseres ressurser til arbeidet. Det er ellers ikke gitt at begrepet *konsensuskonferanse* er dekkende, da konsensus forutsetter full enighet. Erfaringsdelingskonferanser kan være et bedre begrep.

Til anbefalingene i kapittel 7 – Spesialpedagogiske utdanninger

Ekspertgruppen anbefaler at en bachelor i spesialpedagogikk skal gi begrenset undervisningskompetanse når hovedoppgaven til en kandidat er å gi spesialpedagogisk hjelp/spesialundervisning til barn som går i barnehage og/eller skole.

UHR/NRLU kan ikke stille seg bak et forslag om at kandidater med bachelor- eller mastergrad i spesialpedagogikk, men uten godkjent lærerutdanning, tilkjennes undervisningskompetanse. Dersom personale uten grunnskolelærerutdanning skal gis kompetanse til spesialundervisning, innebærer dette en svekkelse av retten til opplæring for elever med vedtak om spesialundervisning. Forslaget rokker ved bærende prinsipper for ellers ufravikelige krav til lærerutdanningene, og for krav til undervisningskompetanse. Vi kan ikke stille oss bak ordninger som kan innebære bakveier inn til læreryrket.

Vi stiller videre spørsmål ved om det er innenfor arbeidsgruppens mandat å gi råd om studietilbuds- og arbeidsfordeling mellom institusjonene.

Ekspertgruppen anbefaler at barnehagelærere, lærere i grunnopplæringen og ansatte i habiliterings- og rehabiliteringstjenesten også bør få tilbud om etter- og videreutdanning innenfor de praktiske og estetiske fagene.

UHR/NRLU støtter forslaget

Ekspertutvalget anbefaler at alle spesialpedagogiske utdanninger både på bachelor- og masternivå, underlegges skikkethetsvurdering.

UHR/NRLU støtter forslaget.

Vennlig hilsen

Sign.

Birte Simonsen
NRLU-leder

Ellen Birgitte Levy
seniorrådgiver UHR